

ШАВКАТ РАҲМОН

Юрак қирралари

Шеърлар

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1981

Тақризчи
Озод Шарафиддинов

Раҳмон, Шавкат.
Юрак қирралари: Шеърлар. — Т.: Ада-
биёт ва санъат нашриёти, 1981.—108 б.

Юрак қирралари... Яил фасллари. Бир-бирини мазмунан тўл-
дирувчи лирик шеърларда Шавкат Раҳмон поэтик оҳанглар,
поэтик ишоралар орқали инсон ва табиатнинг абадий бирли-
гини таъкидлайди. Софдиллик, олижаноблик каби инсоний
фазилатларни улуғлайди, инсон ва табиатга нисбатан зўра-
воилликнинг ҳар қандай кўрinishларини қоралайди.

Еш шоирнинг иккинчи шеърый китоби мундарижаси мана
шундай руҳдаги лирик-фалсафий шеърлардан тuzилган.
Шунингдек, тўпلامда буюк испан шоири, Нобель мукофоти
лауреати Хуан Рамон Хименеснинг айрим шеърлари Шавкат
Раҳмон таржимасида берилмоқда.

Раҳмон, Шавкат. Гранн сердца. Сти-
хи.

ББК 84У37
Уз2

Р 70403—180
М352 (04) — 81 61—81 4702570200

© Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат наш-
риёти, 1981 й.

* * *

Оқ сукунат
портлар ёбонда,
кун нурида ёниб, ярақлаб,
чошиб кирди совуқ шаҳарга
ялангоёқ,
яшил дарахтлар.
Бир зумдаёқ
ухлаб ётган тор
кўчаларга тарқаб кетдилар.
Деразага юзларин босиб
болалардай
боқди катталар.

1976

* * *

Қишнинг қаҳри сокин,
аммо беомон —
қалбни қовжиратар,
сўрар қувватни.
Мана, сузиб чиқди унинг тубидан
тириклик —
баҳорнинг зангор суврати.
Бағрим тўлиб кетди,
қалқди,
чайқалди,
бағримни пайпаслаб куламан шодон:
хайрият,
бор экан юракда ҳали
баҳорга,
қушларга,
қувончга макон.

1976

* * *

Ечиб оппоқ кўйлагини вақт
кийди яшил гулли кўйлагини.
Юрак, уйгон, капалак каби
чечакларга қўниб ўйнагин.

Майсаларини тараб парвозга
шайланади чексиз далалар.
Успиринлар қучоғида маст
қирда асир тушган лолалар.

Боғларда оқ аланга гурлар,
телба қилар шамоллар исн.
Гилос гулин кийган кўчада
оқиб борар қизлар кулгисн.

Гуркираган бу рангин олам
туйғуларини ўйнатиб ташлар
ва ажойиб кунлар умримда
атиргулдай очила бошлар.

1979

* * *

Кунлар пиша бошлайди яна,
рангларини бошингда элар,
Хаёлингни чақмоқлар каби
ёритгувчи лаҳзалар келар.
Яна япроқ ёзган дарахтга,
атиргулга дўнарсан нуқул.
Кечалари чап кўкрагинида
қафасини синдирар булбул.
Бор кадарни енгмоққа яна
етади ҳам ортар бардошинг.
Энди ўзинг истамасанг ҳам
юлдузларга тегади бошинг.

1979

* * *

Эриб битди поёнсиз қорлар,
яна кўҳна замин туллади.
Водийдаги улкан ўриклар
бир кечада оппоқ гуллади.

Оқ булутлар ерга қўндими,
мўъжизалар бўлдими содир?
Оҳ, нақадар ажойиб тунда
оқ машъала экилган водий.

Энди сафсар кечаларда оқ
машъалалар тутиб, улғвор
кенгликларда кезар чиройли
кундузларни ахтариб Баҳор.

* * *

Ишон, одам, баҳорга ишон,
қара, гўдак каби беғубор —
мингинчи бор оловдай порлоқ
гулларини кўрсатар баҳор.

Баҳор сенга ишонар, қара,
сузиб чиқди кўзига юрак,
Қараб турар сенга иштизор,
сен баҳорни севишинг керак.

Кўзига боқ, ҳайдама уни —
мингинчи бор қилмагин хато.
Остонангдан кетмайдн баҳор,
сен аслингга қайтмагунча то
шарқиратар асов сойларин,
пафасидан ранглар уфурар,
ўйнайверар яшил қушларин,
гулларини ёндираверар...

1979

* * *

Қичқирворар
қайдадир хўроз,
парчаланар саҳарги палла,
олмалардай тўкилар саслар,
уйғонади
эски маҳалла.
Қамашади уйқучан кўзлар
куннинг ўткир пичоқларидан,
яшил сурон тўлғанар, сизмай
тонгнинг оппоқ
қучоқларига.

1977

* * *

Субҳидамда ям-яшил дарахт
деразамга юзини босди,
ўзин митти, гўзал шеърлари —
гулларини оҳиста ёзди.

Қирчиллаган шабада келди
кўпирганча, шошиб, қувониб,
Баҳор жисми яшнаб, очилиб,
босиб кетди ифор тумани.

Кўтарилар замнидан қудрат
шаббаларнинг учига қадар,
бирдан яшил шохларда тилло
зардоллар ялтираб кетар.

Гўё қуёш парчалангандай..
Ғарқ қилади оламини фараҳ.
Ҳар баҳорда менга эринмай
яшамоқни ўргатар дарахт.

1978

* * *

Қайтдим ёруғ юлдузларимга,
шуълаларга тўлди ҳар оним.
Мени кўриб қўзғалиб кетди
адирларнинг сариқ карвони.

Туманларни қўпорар тоғлар,
ғиёҳлар ҳам кўзини ёшлайди.
Ушнинг кўҳна қучоқларида
кўнглим яна ўса бошлайди.

Мажнунтоллар кўтарар бошини,
яна рақсга тушар тераклар
ва хотиржам яшай бошлайди
мени узоқ кутган юраклар.

Ариқларда товланган шеърга,
япроқларнинг қатига индим.
Оёқларим... ерга ботади,
шу ўлкада ўсарман энди.

1979

Бу ерда зангори каптардай
дарахтлар эргашар изимдан.
Ҳатто тош устида юлдуздай
чечаклар уйғонар сўзимдан.

Қартайган қўтаслар подаси
каби жим ўтлаган тоғларим.
Яланғоч жувонлар йиғилган
оқ тунга ўхшайди боғларим.

Мен севиб яшарман умрбод
булбулдай сайроқи сойларни,
Бағримга босганча қаритгум
жувондай тўлишган ойларни.

Бу ерда мен мангу яшарман
нурларни сарфлаб кўзимнинг.
Бировнинг еримас бу ерлар,
ўзимнинг еримдир, ўзимнинг.

1979

* * *

Суронларни оралаб ўтдим,
терақзорлар сафи бошланди.
Қуёш ўчди, ёнди булутлар,
майсаларнинг кўзи ёшланди.

Аламзада итларнинг сасин
адаштириб кетдим хотиржам.
Ўқизларни ортда қолдирдим,
ҳанграётган эшакларни ҳам.

Қетавердим мажнуна толлар
сув ичётган сойни ёқалаб.
Қип-ялангоч ойга бақрайиб
сайрар эди шўрлик бақалар.

Вақт оғади, мапа, сукунат
ёбонларни босадир тошдай.
Бирор садо қолмас оламда
юрагимнинг зарбидан бошқа.

1980

* * *

Хайр, Баҳор! Алвидо, Баҳор!
Раҳмат оппоқ гулларинг учун,
шоҳларимга зумрад гўралар
қадаб қўйган қўлларинг учун.

Хайр, Баҳор! Алвидо, Баҳор!
Мен кетарман дилда армоним.
Бироқ «кутгил» дедю Баҳор
лабларимга босди бармоғин.

1979

* * *

Тонг очар кўзларин эриниб:
севинчдан йнгилайди қиёҳлар,
чечаклар жилмаяр севиниб,
шамолда чўмилар гиёҳлар.

Ўйноқи шуълалар — болалар
жимгина тарқалар сайҳонга,
ўргимчак тўқир оқ толалар,
хонқизи боради меҳмонга.

Қурбақа варақлар баёзин,
гулдан бол сўради арилар,
чигиртка қайрайди овозин,
парвозда *инначи* — парилар.

Чумоли, меҳнаткаш чумоли,
куйинма, атрофга бир қара —
майсалар, оҳ қандай ҳумоли,
дунёни қилма кўп масхара.

1979

* * *

Атиргулим, жоним, атиргул,
қарашларинг тоза, саришта,
тонгинг оппоқ кўксига сени
қадаб қўйди қайси фаришта?!

Айт, узайми қўлим қонатиб,
тишларимда тишлаб юрайми?
Ёки яшил барглардан сенга
бир ажойиб қаср қурайми?

Атиргулим, жоним, атиргул,
чидаб бўлмас атирларингга,
шеър ёзайин сенга бағишлаб,
мангу қолгини сатрларимда.

Аммо боғнинг бир чеккасида
гулга ташлаб юриб кўз қирин,
мен шеъримни ёзгунча, уни
узиб кетди дағал ўспирин

1979

* * *

Қизиган садолар сўнади,
қуш каби чўчийди хаёли.
Қўксига капалак қўнади,
кулгиси келади аёлнинг.
Ёноғи ловиллаб қизийди,
капалак — бўсалар юзида.
Аланга сочлари тўзийди,
у кетиб боради ўзидан.
Ифорли ўтларга кўмилар,
тикилиб қолади осмонга.
Мастона кўзлари юмилар,
капалак ёқади жувонга.

1979

* * *

Ечди мовий кўйлагини қиз,
нафаси-ла маст қилди ёзни,
қора сочин ёйди соҳилга,
кийди қумини—сарик либосни

Узоқ қарар йўловчи — қуёш,
майдай қайнаб, кўпирар қони,
лабни босар қизил гунчага
ва унутиб қўяр дунёни.

Етиб келди писмиқ шамол ҳам,
тўсатдан бир фитна ўйлади
рақсга тушга бошлади бирдан
кийиб қизнинг мовий кўйлагин.

1979

* * *

Муҳаббат — чиройли капалак,
қўрқаман шўрликни тутгани.
Капалак қувганим ёдимда,
ёдимда йўқ аммо етганим.

Эҳтимол, шундандир — ҳаминша
гул каби очилмас тунларим.
Қарайман, мунча кўп умримда
капалак қувмаган кунларим.

Юрагим ранжиган боладай
на эрмак, таскинга кўнади.
Муҳаббат — чиройли капалак
ҳали ҳам гулларга кўнади.

Ортидан ҳаллослаб чопаман,
уялиб кетаман гўрликдан —
мен қанча югурмай, барибир
орқада қолардим шўрликдан.

1979

* * *

Бир кун осмон олмазориди
ўйнаётган фаришта қизлар
шўх кулишиб, иккита қизил
олма отиб ўтишди бизга.

Кириб келди кўзимизга нур,
боғланди жон ришталарига.
Ухшар эдик иккаламиз ҳам
ўша маҳал фаришталарга.

Сўнг уларни ичи қора Вақт
олиб қўйди қўлларимиздан.
Шундан буён чақиртикандай
ҳижрон ўсар йўлларимизда.

Аммо ҳамон порлар хотира,
ҳамон тирик ўша нашида,
ҳамон сузар қизил олмалар
хаёлимиз ёйилмасида.

1980

* * *

Яшил сочли санновчилар —
сингилларим, мажнунтолларим...
Қайрилдиму рангим бўзарди,
титраб кетди кучли қўлларим.

Ўттиз йилким менга эргашиб,
яшриганча зийрак кўзимдан,
сарсон бўлиб тоғу тошларда,
келар эмиш йиғлаб изимдан.

Ҳали ёшман, ҳали куз узоқ,
гуллар ҳамон порлар ёдимда.
Бироқ нега бу жинни толлар
йиғлаб-йиғлаб келар ортимдан?!

Гап уқтириб бўлмайди бироқ,
йиғлайдилар саннашиб, тўлиб,
оқиб борар зангор водийдан
кўз ёшлари бир дарё бўлиб.

1980

Қ У Ш И Қ

Онам Офтоб Мамажон карвон қизиг

Гўзаллашиб кетарди борлиқ
Шаҳрихондан ўтганда Офтоб,
тўкиларди кулган чоғи дур,
нур ўйнарди кўзларида соф.

Уни кўриб тўхтарди сувлар,
кетолмасди қушлар пойндан,
мажнунтоллар кўтарарди бош
Шаҳрихоннинг эски сойдан.

«Оқ ипакдай қўлларн узса» —
эзиларди шўрлик райҳонлар.
«Оёқларин бир бор ўптирса» —
хўрсинарди яшил сайҳонлар.

Сувлар уни севарди қандоқ,
гуллар ёниб қиларди хитоб,
гўзалликка кўмиб борлиқни,
Шаҳрихондан ўтганда Офтоб.

«Офтоб, сира паранжи ёнма
ойлардан-да гўзал юзингга,
оҳ, дунёда армоним қолмас
бир тикилиб ўлсам юзингга...»

Кузатдилар сувлари йиғлаб,
кузатдилар чечаклар сўлиб,

Ўттиз йилки йиғлади Офтоб
Шаҳрихондан йироқда тўлиб.

Энди унинг сочлари кумуш,
оқ ипакдай қўллари қадоқ.
Қўзларида лиммолим кадар,
бағри доғли, юраги адоқ.

Сувлар уни севарди қандоқ,
гуллар ёниб қиларди хитоб,
гўзаллашиб кетарди борлиқ
Шаҳрихондан ўтганда Офтоб!

1980

* * *

Тун дедим, ярашди бу исм,
мен сени бир сўздан яратдим.
Кийдирдим ярқироқ кўйлакни,
ҳуснингга оламни қаратдим.

Сен марол кўздан чиройли,
оҳанглар таралар исмингдан.
Сен гўзал тонгларни туғасан,
настарин бўйлари жисмингда.

Ойларни жойладим бағрингга,
сойларни сайратдим, ёлчи сан.
Бағрингга йиқилдим ҳайратдан,
сен мингта сулувнинг сочисан!

Қададим қоп-қора кўксингга
чўғ каби қип-қизил гунчалар.
Агар мен бўлмасам, эшит, Тун.
чиройли бўлмасдинг бунчалар.

1979

Бу қаровсиз гулзор ичида
газандалар гуркираб ўсар,
кундузлари қуёш шуъласин,
кечалар ой ёғдусин тўсар.

Аммо кучли кунлар келади,
бахш этади гулларга сурур,
парво қилмай газандаларга
ўпа бошлар ғунчаларни нур.

Гуллар ёниб кулади, энди
ғўзаллашар янада осмон.
Қушлар учиб келади, ҳатто
қари шамол айланар ём-о-н.

Оҳ, бу ҳуркак атиргулларга
қизил кулги қандай ярашар!
Теваракдан гуркираб ўсган
газандалар қўрқиб қарашар.

1980

* * *

Нурларини йиғиб олар кун,
осмон ерга ташлар соясин.
Юлдузларин ёқиб қўяр тун,
кесиб қўяр ойнинг поясин..

Шуълаланиб, шарқираб ётар
кўк сувларда ой синиқлари.
Етиб келар муздай шабада —
қари тоғнинг хўрсиниқлари.

Ялпизларнинг бўйин уфуриб
шўх жилғалар водийга чопар.
Ҳовузларни ёпиниб олган
қурбақалар жимликни қопар.

Қизиб кетар ер томирлари..
Тунга илиқ бўйлар таралар.
Бирдан қайноқ ёз оқиб келар
жимиб қолган боғлар оралаб.

1979

* * *

Боғларда кўзларим қамашар
шоҳларга илинган ойлардан...
Тошларга урилиб, шарқираб
юлдузлар оқадир сойларда.

Босдим оқ илонни тўсатдан —
биланглаб оралар сайҳонни...
Дарахтзор елпийди бемадор
саратон куйдирган осмонни.

Тўлин ой очилган кўксига
булутдан сийнабанд топади.
Шабада — шўх жувон юракни
ўйнаб гоҳ очар, гоҳ ёпади.

Оқ булут ўтлаган адирда
чиройли кундуздан кечаман..
Шаробдай тотимли бу тунни
томчилаб, томчилаб нчаман.

1979

Саратон. Боғ ширин уйқуда,
қари чинор суради хаёл.
Қириб қолар тўсатдан боғга
телвакезик, яланғоч шамол.

Довдирайди ухлаётган боғ,
бошланади оғир оҳ-воҳлар.
Қоматларин эгишиб, саннаб,
кўз ёшларин тўкар гиёҳлар.

Тушлар кўриб, кузга борётган
бир ёшгина олма қўрқувдан
қоқилару шарбатга тўлган
меваларин тўкворар сувга.

Телвакезик, саёқ шамолдан
ғазабланиб, улкан, улугвор
бошин чайқаб қўяр-да, узоқ
ғижирлатар тишларин чинор.

1979

ХЭМИНГУЭИ

Кўкрагимни майсага босиб,
буталарнинг панасида жим,
кенг камарда чўмилаётган
юлдузларни узоқ кузатдим.
Икки кўзим ўйнар мириқиб,
хаёлимда гуллар очилар.
Қасирлатиб қуруқ шохларни
чакаладан чиқар овчилар.
Тўниб қолар вужудим ногоҳ,
юрак тўхтар тошдаинн қотиб:
хайриятки, бу ойдин тунда
юлдузларни бўлмайди отиб.

1979

* * *

Сафсарлашар оқшомги осмон,
кун чекинар қорли тоғларга,
сукунатнинг мунис қушлари
учиб келар кузги боғларга.

Келар қора ридо кийган тун,
сукунатнинг қушларини суяр,
суронлардан ҳорган шаҳарини
силаб-сийпаб ухлатиб қўяр.

Сўнг пойида вафодор итдай
эркаланган шамол-ла бирга,
ёндирмасдан фонуси — ойни,
чиқиб кетар поёнсиз қирга.

Ухлар кўҳна оғушда борлиқ,
Фақат гоҳо йироқ-йироқдан
ҳуриб қўяр дайди итлардай
қоронғида ётган қишлоқлар.

1979

* * *

Тун гуркираб ўсар ёбонда
ўсганидай бир тўп гулхайри.
Бошланади снинг сувларда
ялангоёқ ойларнинг сайри.

Майсаларнинг бағрига кирар
қизиб кетган тоғлиқ шабада —
шивир-шивир бошланиб кетар
бу юлдузли, ойдин қапада...

Ёнарқуртлар чақнар, жимликка
буров солиб қўяр саратон.
Ағдарилиб баҳайбат, тарғил
сағрисини кўрсатар осмон...

Қушлар дўнар қора баргларга,
нурлар сўнар шаб намларида.
Қурбақалар ёрила бошлар
йўловчи вақт қадамларидан...

1980

* * *

Оҳ, нақадар гўзал олмазор
далаларнинг кенг оғушида.
Оқиб ётар олтин жилғалар
олмаларнинг сокин тушида.
Қирғоғида гўзал юлдузлар
ўйнаётган жилғага бордим,
инграётган, кекса юракни
олмазорга қўйиб юбордим
ва кечанинг ялпиз анқиган
қучоғида кетдим ҳушимдан:
чўмилётган юлдузлар билан
олмазорни кўрдим тушимда.
Субҳидамда уйғондим чўчиб
қуёш тиғин ўткир зарбидан:
воҳ, юрагим ўйнарди кумуш
жилғаларнинг зумрад лабида.
Тушимми ё ўнгимми — унга
қараб қолдим кўзимда вола:
тунги, кекса юракмас энди
ўйнарди шўх, жонсарак бола —
жилғаларни сайратарди хўп,
гоҳо қушдай қўнарди қўлга,
қувнаб қувар капалакларни,
дадил бошлар тиконли йўлга.
Хуллас, бола—юракка энди
қари вужуд қиларди торлик.
Олиб кетдим барибир, алдаб,
қилса ҳамки ғашлик, айёрлик.

Эшитилди шомгача бироқ
унинг кўҳна кулбани таниб
додлагани, кўкрак қафасим
қаттиқ-қағтиқ муштлаётгани..

1980

* * *

Тонг юраги — қушча сайради,
куйлайди куз сувлари синиқ.
Ювош нурлар ўйнайди, осмон
гулдай яшнар тобора тиниб.

Ўтиб кетар ҳаллослаб шамол,
беҳиларнинг хуш бўйи анқир.
Қизлар ўтар — кўзлари армон,
дурраларда сочларин танғиб.

Тонг кўйлаги унсиз йиртилар,
чақнаб кетар офтоб тиғлари,
ит ҳуради, ҳанграйди эшак,
қай ҳовлида гўдак йиғлади.

Тонгги қишлоқ кўчаларидан
чиқиб кетар овлоққа сукун,
далалардан ўтар шошилмай
оч снгирдай ола-була кун.

1980

* * *

Тоғ этаги, тоғ олмалари
миттигина, инирали, сувли,
ҳалол, қайсар тоғ жилгалари —
Бирин музли, бирини кувли.

Ғадир-будир тоғ бағирлари,
ҳар қадамда зангори арча,
тўнқарилган денгиз бошимда
пориллайди гўё кўк парча.

Нур тўкилган сайҳонда бўйдоқ
шамол билан ўйнар гилёҳлар.
Юксакликка кўтарар мени
йилдиримдай ёришган роҳлар...

Буюк тошлар, буюк қоялар
салтанати ногоҳ бошланар.
О, йиқилган булутлар юрти!
Ўпкам тўлар, кўзим ёшланар.

Сувлар юрти, сукунат юрти,
тошдай қотдим турган жойимда —
тошлар аро қиздай яланғоч
кўл ухларди шундоқ пойнимда.

Тиз чўкамаш, ўпаман кўлини,
кўл жилмаяр уйқусида жим.

Ҳаяжондан шошиб, элтикиб
бор либосин ечар юрагим.

Қандай ҳаво, оҳ, қандай софлик,
оҳ, қандайинн гўзал бу чоғлар!
Жилмаярди яланғоч осмон.
жилмаярди яланғоч тоғлар.

1980

* * *

Ичар қуёш нурларни жувои,
кўйлагини, сийнасин ечар —
потирлайди яйраб шамолда
икки тутқун оппоқ мусича.

Ичар қуёш нурларини жувон,
настариндай жисми қорайди.
Қариб қолган қуёш найзадан
кўзларини йиртиб қарайди...

Денгиз ўпар жувон оёғин,
шамол ўйнар қумрол сочинини,
ҳувиллаган соҳилда танҳо
жувон ётар гулдай очилиб...

Бу атрофда эркак зоти йўқ...
Жувон мангу ётар бу ерда,
мангу ётар осмонга қараб,
унутилган, ажойиб шеърдай.

1980

* * *

Унча қув эмасди шекилли, фақат
кўзлари ғалати кулиб турарди,
ўзини хотиржам тутарди, аммо
негадир юраги қаттиқ урарди.

Гоҳо оқ, гоҳида қизил кўйлақда
бир неча кунимга кириб чиқди у,
кўзларини ўйнатиб кулган чоғида
жуда ҳам ярашиб кетарди кулгу.

Мен сезмай қолибман, ўйноқни кўзи
юракнинг тубига бориб етибди,
жарангдор ва сирли кулгисин, айёр,
дағал кунларимга осиб кетибди.

1980

* * *

Хиралашар зирвалар қори,
сўлар улкан лоладай офтоб.
Битта ўзим майса ёйилган
тепаликда ўқирдим китоб.

Қабутарлар учгандай бўлди —
шундоққина ёнимдан сарин
шаббодадай ўтарди ўйнаб
шоҳи либос кийган настарин.

Сочи қумрол, дудоғи лола,
юзлари оқ, ёноқлари ол,
ўйнаб ҳарир этакларини
қучоқларди болакай шамол...

Қорайганди зирвалар қори,
аллақачон сўлганди офтоб.
Фақатгина шамол мук тушиб
тепаликда ўқирди китоб...

1979

Ой нурини кийган гўзалим
фариштадай кирар хонамга,
бирдан атроф ёришиб кетар,
титроқ кирар яна жонимга.

Тинмай боқар илтижо билан
яна ҳайрат тўла кўзларим.
Майин қўлин қўлимга қўяр
ой нурини кийган гўзалим.

Ёйиб ташлар шамол — сочини,
нафасдан гуллар тарайди,
мўлдирларин тийиб олмаган
кўзларимга кулиб қарайди.

Ранг қайтади яна дунёга,
зулматларга ёғду сочилар,
сойлар кулар, кулади осмон,
қор устида гуллар очилар.

1979

* * *

Қалин шохлар аро ялтираб
кун нурлари оқаётган дам,
елкасида қўшоғиз милтиқ —
кириб келди ўрмонга одам...

Афсонавий, зангори диёр,
бағри тўла жодули сукун.
Шохлар аро тобора кўпроқ
нурларини оқизарди кун.

Чор-атрофни кузатар одам,
ҳар садони тинглар атайлаб,
дарахтларни паналар, бирдан
майсаларни босар авайлаб...

Уйқудаги ўрмон тўсатдан
кўрмай қўяр кўҳна тушларни
ва қаттиқроқ бағрига босар
сайраётган гўзал қушларни.

Жимлик чўкар орага бир зум,
оҳ, бу кутиш лаҳзаси ёмон!
Варанглаган ўқдан айниқдай
бўкирворар баҳайбат ўрмон.

...Она бўри инграб қулайди,
кўзлари лим қотган жоласи,

шошилмасдан милтиқли одам
қопга солар бўри боласин.

Чор-атрофга қарамас, энди
майсаларни босар хотиржам.
Титроқ босган ўрмон ичида
узоқ инграр ярадор одам...

Ғарқ қилади қалин шохларни
куннинг қондай қизарган нури.
Елкасида қўшоғиз милтиқ —
чиқиб кетар ўрмондан бўри.

1980

* * *

Ой сининги тўла сувлоққа
шаршарадай қуйилган ёллар.
Бу ёлларни силар меҳрибон
шабадалар — маънос аёллар.

Кўк ёлларин сувга ботириб
не замонки сув ичар отлар.
Атрофдаги кўм-кўк адирлар —
ўтовларда ботирлар ётар...

Бироқ тунда ўт-майсаларга
тўкиладир кимнинг ёшлари?
Нега сувдан бечора отлар
кўтаролмас оғир бошларин?

Нима бўлган уларга ахир,
ё сеҳрлаб қўйганми сувлоқ?
Нега жимдик босган воҳада
беғам ухлар ботирлар узоқ?

1980

* * *

Табиатнинг хилват бурчаги:
унутилган, ёввойи тупроқ,
ҳувиллаган тоғу тошларни
қари қуёш севади кўпроқ.

Хабар бериб шамол югурди
бу диёрга келганим ҳақда,
ногоҳ тоғлар қўзғалиб кетди,
саросима қўпди ҳар ёқда.

Оҳу қочди, бошимга ногоҳ
улкан бургут соя ташлади.
Қоялардан тўзғиди қушлар,
сувлар қочиб кета бошлади.

Атрофимга қарадим ҳайрон;
булутларга бурканар ўтлоқ,
сув ичмоқчи бўлиб эгилдим,
ногоҳ музга айланди булоқ.

Қўл узатсам, булутлар қадар
ўсиб кетар қирмизи олма!
Има бўлди сенга эй, диёр,
юрагимга гулгула солма?!

Забт этгани келмадим сени,
снг нчида йўқдир пичоғим.

Мен Искандар, Чингизхон эмас,
осмон каби очик қучоғим...

Ишонмасинг, қара кўзимга,
кўзларимда яшайдир Ҳотам,
мен тегмадим ҳатто илонга,
у заҳарли илон бўлса ҳам.

Жимлигини бузмади тоғлар,
ўз бағрини очмади, зимдан
ҳадиксираб минг кўзи билан
фақат қараб турар изимдан..

1980

* * *

Даврларнинг қори остида
музлаб қолган қари қўтаслар —
сокин ётар Олой тоғлари,
бағри тўла ғалаён, саслар.

Аммо сезар ҳар бир шарпани
бўлса ҳамки хоблари ҳадсиз.
Ўз тинчини бузган ёвларни
ўлдиради тоғлар шафқатсиз.

Ишонмасанг, ўқ отиб кўргин —
бўкирворар саноқсиз қоя.
Ўта мағрур, феъли кўп ёмон,
тоғлар ўзин севар бағоят.

Эҳтиёт бўл бунда юрганда,
буюкман деб хом хаёл сурма.
Милтиқ отиш у ёқда турсин,
овозингни кўтара кўрма...

1980

* * *

Минг йиллар қаъридан келар у,
кулфатга йўлиқиб минг бора.
Саноқсиз тошбўрон, қирғинга,
хўрликка дуч келган минора!

Неча бор тўпларга тугилди,
у жудо бўлди бош қисмидан...
Ва лекин жон қолди шарқона
безаклар битилган жисмида.

Тасанно айтаман тупроқнинг
метиндан кучлироқ дошига.
Ҳар йили ин қураш лайлаклар
минорнинг нураган бошига.

Бу йил ҳам мнорда, хайрият,
шарқона безаклар сўнмапти.
Минорнинг бошига бу йил ҳам
хайрият, қарғалар қўнмапти.

1980

* * *

Лабларимни куйдириб ўпдим,
охир сенга етишдим, олов!
Титраётган кучли қўлимда
ҳилпирайсан бамисли ялов.

Гулдираган юксак ёлқининг
ёритворди юракнинг қаърин.
Мен сени деб юзимни ёлғон
худолардан бурдим тескари...

Ёлқинингда қайрагин, исит
қишки осмон каби кўзимни.
Сендай кўҳна исёнкор билан
қудратлироқ сездим ўзимни.

Қадимгидай биргамиз, олов!
Кўксимни ёқ, борлиғимни қуч.
Бу дунёда топилмас энди
бизни айриб қўядиган куч.

1979

УШ ТОҒЛАРИ

Рассом Шуҳрат Абдурашидов хотирасига

Қуладими, чўкдими бу тоғ,
тоғ ўрнида қолди бир қабр?!
Тоғларини йўқотиб, сарсон, —
кўз ёш тўкар бир тўда абр..

Қуладими, чўкдими бу тоғ,
юрагимда ортди доғларим?
Билолмайман, ўн йилдан кейин
кўрарманми сизни, тоғларим!

Юрт кезаман: йиғлар юрагим, —
бу қандайин разолат, офат —
буюк тоғлар ўрнида ҳар гал
қабрларни кўрарман фақат.

Кўрмайин деб кетарман бадар,
кетган сайин юракда доғлар:
хаёлимдан кетмайдн бироқ
ерга қараб ўсётган тоғлар!..

1979

* * *

Ибтидодий, ўткир қоялар...
Бу тоғларнинг осмони мовий,
бунда гуллар фариштасимон,
бунда ҳатто тошлар самовий.

Ўзим тоғда, юрагим тоғда,
қояларнинг тагида юрдим.
Кун нурида товланган қорда
одамларнинг изларин кўрдим.

Сақлаб қопти одам изларин
бу тоғларнинг мусаффо қори.
Олиб борар эди бу излар
мени борган сари юқори...

Аммо тоғдан тушганим сари
сезар эдим бадбўй исларни,
кўрар эдим тулки, қашқирлар,
тўнғизлару илон изларин...

1980

Тоғ ўтирар водийда танҳо,
оқ сочлари қоплаган кўксин,
минг йилларки бу нуруний тоғ
асрларга киради ўксиб...

Атрофида сон-саноғи йўқ —
қовжираган, сариқ адирлар —
қачонлардир юрт учун ўлган
пахлавонлар ётган қабрлар.

Узоқ юрдим кекса тоғ сари,
гоҳ одимлаб, гоҳида чопдим
Пураган тош, қоя тагидан
қари тоғнинг кўзларин топдим.

Сўйлагандай бўлар эди тоғ,
тушунмасдим аммо сўзларин.
Қандай ғамгин эди бу кўзлар,
қандай йиғлар эди кўзлари!..

1980

* * *

Чумолидан баттарроқсан сен,
вақт ўтар жисмингни янчиб.
Икки кўзинг — иккита кучук,
қаролмайсан атрофга ранжиб.

Кўксингдаги Муқанна билан
ўз кўзингга қарадингми, айт?!
Мушт зарурроқ бўлган маҳалда
ёздинг гўзал шеърларни фақат.

Сен бечора, нотавон кимса —
макон қилдинг гуллар ортини,
кўзинг юмиб, қулоқчин кийиб
тинглаяпсан одам дардини.

Сен ботирлар наслидан эмас!
Қандай чидар пойингда роҳлар —
ҳалок бўлган ботирлар жангда,
тирик қолган фақат қўрқоқлар!..

1980

ТАҚИҚ ОЛМАСИ

Момо Ҳавом,
учма ёлгонга,
айниб қопти унинг мияси:
иккимизни сўқир ва авом
асрамоқдир асл нияти..
Оёқ солиб кавсар сувига;
қай тарафга назар солмасин,
чап кўзининг қирини ташлаб
қўриқлайди биҳишт олмасин.
Момо Ҳавом,
бўйин сунмаймиз,
олма қолмас унга битта ҳам —
тақиқлару хилватда ўзи
карсиллатиб урар, муттаҳам!..

1980

Оёғимга
оғир тошларни
азалданоқ осиб қўйган ким?
Бу тошлардан халос бўлмоққа
кучим етмас,
етмайдй умрим.
Қим бизларни шундай яратган,
қайси азал,
қайси ғаламис?
Агарда шу тошлар бўлмаса,
яшар эдик
осмонларда биз...

1980

* * *

Тик қояга чиқаман базўр,
оёқларим остида қоя.
Чарақлаган кенгликда кўзим
қирғий каби сузар ниҳоят.

Туялардек чўккан адирлар...
Кўк оловда ёнар ҳар ёним.
Кўрса бўлар ўйчан оққанни
гулдираган тоғлик дарёнинг.

Уфқларда мангулик сари
сузар қари тоғлар қорайиб.
Юрагингни эзмайди бунда
пастдагидай — дунё торайиб...

Кўз ўнгингда дунё шаклга
сигмайди ҳам билмайди ҳудуд.
Кенгликларни кўрсатмоқ учун
яхшиямки, чўққилар мавжуд.

1979

Қуёш, сендай яшасам мангу,
ҳеч билмасам қайғи, ўлимни,
илонларга... одамларга ҳам
узатардим қайноқ қўлимни.

Қуёш, сендай яшасам мангу,
писанд қилмай аёзни, қишни,
мен ўрганиб олардим бир кун
ҳаммага тенг кулиб боқишни.

Бироқ сендай яшолмам асло,
боқолмасман ҳаммага хушҳол,
буюк эмас бардошим, сейдай
эрта тонгда чиқмоғим маҳол...

Сен-чи, мангу чиқаверасан,
тўзим билмас сендаги бардош.
Нақадар зўр, нақадар улуг
ва нақадар бахтлисан, қуёш!

1980

АВТОПОРТРЕТ

Қора шамол ухлар бошида,
қулоқлари тайёрагоҳдир.
Сфинкснинг чехраси — юзи,
ярми қора, ярмиси оқдир.

Кўзларида қотган йилдирим,
осмонларни рангга қорадир,
жаранглатиб сўнгаларини,
бўронларни йиртиб борадир.

Кулганида мунис чечаклар
потраб чиқар ўнгу сўлидан.
Бир-биридан чиройли кунлар
каптарлардай учар қўлидан.

Энг бахтиёр лаҳзаларда ҳам
унинг сокин исёни сўнмас.
Туғилмаган шунчаки асло,
у ҳеч қачон шунчаки ўлмас.

1980

Л О Р К А

Қовиргада ханжарни қисиб
ётмоғи шарт қайроқтош йўлда
Чўққилардан қуламоғи шарт,
чўкмоғи шарт дарёда, кўлда
Сакро-Монто гориди ўлар
лўли қизининг аччиқ оқидан.
Корридада йиқилар кўп бор
буқаларнинг тиғдай шохидан.
У чалқанча ётар майдонда,
огир, огир, оҳ, қандай огир.
Бу дунёда минг бора ўлмоқ —
огир, огир, оҳ қандай огир.
Бироқ борар ўлимга қарши,
Қамборьодай бир кун отилар,
пўла жисмин дарёга ташлаб,
Бенамехга қочар қотиллар...
Ва бу аҳвол кўзим ўнгида
айланади, кетмас ҳеч йироқ.
Ёт ўлимга келаверар дуч,
ўз ўлими йўқ эди бироқ...

1979

ИНТЕРНАЦИОНАЛ

Бу қўшиқ ажойиб қўшиқдир,
сўзлари куйдирар томоқни. —
Улимни назарга илмайсан,
сезмайсан сургуну қамоқни.

Шалди роқ кишанлар ҳукмига
ачинмай берарсан ёшлигинг.
Юзларинг буришмас оғриқдан
ва лаззат бағишлар очлигинг.

Куйласанг, чекинар разолат.
чекинар кадарлар, ноалалар.
Ва унча қўрқинчли эмасдир
кўксингда эзилган лолалар..

1979

УРУШ СУВРАТИ

Сув ўрнига қон шимаётган
ҳаловатсиз, бечора замин.
Ҳасрат билан ерга қарайди
чиқармасдан худолар дамин.

Қонга ботган дунёни кўриб,
азобларга беролмасдан дош,
улкан, қизил қуёш ҳар кунин
олиб кетар узоқларга бош.

Кетаётир тубсиз мозийга
кўланкасиз йингитлар сафи,
қизлар қолар куз оғушида
унутилган мевалар каби...

1979

* * *

Ҳар саҳарда
дарахтларга тирмашган гўзал
сувлар билан чиқаман уйдан.

Ҳар саҳарда
қуёш каби пориллаб турган
сўзлар билан чиқаман уйдан.

Ҳар саҳарда
ҳар гиёҳда товланиб ёнган
ранглар билан чиқаман уйдан.

Аммо ёмон,
ўлимдан-да ёмондир ҳар шом
битта ўзинг кирмоғинг уйга...

1980

* * *

Вақт одими
жаранглар равон,
асло сўнмас шиддаги, шаҳди.
Вақт ишо нар ўзига ортиқ,
ўз мулкига қарайди бахтли.
Ер айланар,
ер яратади,
Вақт янчиб басма-бас юрар,
сарғаради зангор ўрмонлар,
буюк тоғлар,
қоялар нулар.
Бироқ денгиз қирғоғида Вақт
зарбалардан чайқалиб кетар,
қўрқиб қарар ваҳший сувларга
ва денгизни айланиб ўтар..

1979

* * *

Ёввойи чўл очилиб ётар —
қип-яланғоч, чиройли, равон,
тепасида тобора беҳол
ҳансирайди ҳайбатли осмон.

Оғушига босиб Вақтни
эритарди чўл — соҳибжамол.
Қашқир каби увлар ваҳмали
ёвшанларда йиртилган шамол.

Ёввойи чўл буюк кенгликда
менга борин очиб ташлади,
менинг содда икки кўзимни
шошилмасдан ўйнай бошлади.

Бургутларини осмонга отди,
гуллари-ла мақтанади чўл,
турдим билмай қайга юришни —
чунки ҳамма томон фақат йўл.

Чўл қитиқлар товонларимни,
борган сари бошлар ичкари,
кўрсатмоқчи бўларди гўё
ҳазинага лиммолим бағрин.

Бир сония хаёлга чўкдим,
буюк тоғлар, боғлар изларини,

қотган денгиз, чўккан шаҳарлар
шарпасини кўрар кўзларим.

Чўл гўзалдир, ортимга аммо
ўғирилдим бир сезги билан,
изларимдан ваҳмали, шитоб
ўрмаларди қоп-қора илон.

О, чўл, мунча айёрсан, мунча,
мунча бағринг севгидан холи,
гўзалсану ғоят маккорсан
доғули, шўх жувон мисоли.

1980

* * *

Гувиллайди қоронғи ўрмон —
унутма!
Ҳувиллайди шамолзор ёбон —
унутма!
Туманларда тоғлар сузади —
унутма!
Суқунларни сувлар бузади —
унутма!
Тун кутади сочларин ёйиб —
Бошинг узра ҳамалнинг ойи —
Юксакларда яшайди лочин —
Панжалардай сўқмоқлар
унутма!

1980

* * *

Усаётган

кучли дарахтман,
шоҳларимда пишар сўзларим,
ўйчан кузак келгувчи йўлга
икки тоғдай боқар кўзларим.
Фуркат эса —
шошқалоқ бола,
меваларнинг хуш бўйин туйиб,
атрофимда тинмай айланар,
гоҳ кундузни, гоҳ тунни кийиб...

1980

* * *

Алдаб қўяр кўзларим сени,
гоҳо ўйнар, гоҳ термилар жим,
сокин кўлга ўхшайди гоҳо,
гоҳ тубида чақнар йилдирим.
Бу алдоқчи, ўсмир кўзларим
ёдгорликдир эски дўстимдан —
кўз ёшини кўрсатмай мангу
ийғлайдиган кўзим кўксимда..

1980

* * *

Осмон тўлиб
гурналар учар,
мунча маънос турна унлари.
Учиб кетар, турналар эмас,
ҳароратли,
яхши кунларим.

1979

* * *

Бир ҳафтаки
қора булутлар
босиб ётар шаҳарни бўғиб,
на ёғади ва на кетади,
тураверар ҳурпайиб, қўқиб.
Узоқларда,
уфқлар тагида
кунлар ёниб-ёниб сўзлайди.
Бир ҳафтаки
кун пориллаган
уфқларда яшар кўзларим.

Москва, 1972

Майдонлар,
йўлаклар каптарга тўла,
энди бу каптарлар ердан ажрамас.
Энди шамолларнинг қўшиғин айтиб
зумрад кенгликларга бехос сачрамас.
Майдонлар, йўлкалар...
Йўргалар улар,
нон увоғин сочиб ўтади ҳар ким.
Энди бу самовий,
фаришта қушлар
фақат ерда яшаб,
ўлишга маҳкум.

1975

• * * *

Ечинади милашлар яна,
тор йўлаклар яна сарғарар,
қовжираган куз тепасида
айланади қора қарғалар.
Тўлиб кетди қарғага осмон,
ҳатто аранг кўринади кун.
Қарғалармас,
гўё қағиллаб
учиб юрар парчаланган тун...

Москва, 1972

* * * •

Кун сайин
озади юрагим,
кун сайин
вужудим семирар,
Юракни ёлғизлик эзоди,
вужудни лаҳзалар кемирар.
Согинчлар
шамолдай оқади
юракка кўринмас роҳлардан.
Қайси бир қаватда — вужудим,
юрагим тунайди
тоғларда.

1980

* * *

Тоғ хўрсиниб юборди оғир —
водийларга югурди шамол,
юзларини яширди қилол.

Тоғ хўрсиниб юборди оғир —
теран хобдан уйгонди юрак,
тоғлар каби хўрсинмоқ керак.

1979

* * *

Чақин бўлма, бўлма гулдурак,
ерда яша, узоққа кетма.
Овозингни йиртмагин бекор,
ерни қучма — қулочинг етмас.

Ундан кўра бирор одамнинг
макони бўл — ирмоқли, сойли,
шамолларни тўсган тоғи бўл,
осмонни бўл — юлдузли, ойли.

1978

БУЛУТЛИ ТУН

Урмонлар жим, йиғламас шамол,
сой сайрамас, бақалар жимдир,
ингроқларга тўлиб кетган тун —
ғамгин қўшиқ айтади кимдир.

Отим ўлган, синган қилич ҳам,
мажақланган совут, қалқоним,
ким ташлади мени бу чоҳга,
қайда қолди гўзал осмоним!

Қайдан келдим, қайга борарман,
турган жойим нақадар чуқур,
фақат тоқнинг бир бурчидаги
ой — туйнукдан тушар хира нур.

Барча азоб камлик қилгандай
сой сайрамас, бақалар жимдир,
гўё мазах қилгандай гоҳ-гоҳ
ёпиб турар туйнукни кимдир.

1980

* * *

Узум йиғлар,
йиғлар буралиб,
йиғлайверар қишгача дилдан
ва биллурдай тиниқ мўлдири
кузда дўнар олтин шинигилга.
Бу поёнсиз куз оғушида
қандай гўзал йиғлайди узум!
Шундай бўлар ҳақиқий йиғи,
кўриб қўйгин,
эй, ношуд кўзим!

1980

* * *

Бобочинор сергак мудрарди
кар, вайсақи кампири билан.
Туманликдан чиқар судралиб
кузак — учта сап-сариқ илон.

Бобочинор уйғонар чўчиб,
таниб қолар илонларни, оҳ —
муздек елга сийнасини очиб
ухлар эди ҳомилдор боғ.

Ғижирлатар тишларин чинор,
бор овоз-ла наъра тортар: ку-у-уз.
Бироқ учта сап-сариқ илон
дарахтларга ўрларди, афсус...

Оҳ тортдию жимиб қолди боғ
ва сарғайиб кетди онлари.
Боғда қушлар кўтарди фарёд —
дарахтларнинг шўрлик жонлари..

1979

* * *

Болталарнинг бўғиқ зарбаси
сирқирайман ургандайин барқ.
Дарахтларнинг буюк шарпасини
ой нурлари қилолмайди ғарқ.

Болталарнинг бўғиқ зарбаси...
Бу зарбалар хотирга тушар. —
Ҳалоқ бўлар фақат бир лаҳза
ерга қўнган баҳайбат қушлар.

Болталарнинг бўғиқ зарбаси...
Яйдоқ чўлга ташлайман одим.
Дарахтларнинг оҳини кўтариб
изларимдан келар энг ёдим.

Битмас, битмас оғир зарбалар,
ҳар зарбадан мени барқ урар.
Потирлайди бағримда қушдай
илдизлари қирқилган юрак...

1979

* * *

Хазонга айланди кунларим...
Мотамда тургандай боқаман
Фасллар тўқнашган лаҳзада
хазонлар тўпини ёқаман.
Кўзларим ачишар, бехосдан
юрагим, қўлларим титрайди. —
Аланга олмайди кунларим,
тутайди, оҳ, мунча тутайди.

1979

* * *

Ой гуллади, осмон тоқига
юлдузларни кимдир қоқади.
Ўзанларда сокин тўлғаниб
тагин қуюқ кундуз оқади.

Осмонларда ўтлаган булут
подасини шамоллар ҳайдар.
Суронлардан ҳориган дала
ибтидий жимликка қайтар.

Юрак сокин қарар атрофга,
синдирмайди энди қафасин,
фақат сезар поёнсизликда
ўлаётган кузнинг нафасин.

Ҳувиллаган сариқ водийда
қариган куз ётади беҳол —
кўзларига осмонни жойлаб,
ўлса бўлар энди бемалол.

1980

Куйлолмадим
япроқлар каби,
қуруқ шохдай титрар овозим —
сўлиб қолди яна бир баҳор,
сувга чўкди яна бир ёзим.

Куйлолмадим,
куз келди, мана,
қўлни чўзди гнёҳга, гулга,
сайрадилар сўнг бора, боғлар
тўлиб кетди ўлик булбулга..

Қорлар ёғди,
оғриди жоним,
ухлаётган боғлар пойида
куйлолмасдим ва энг ёмон
яшил эдим январь ойида..

1979

* * *

Ким эдиму
ким бұлдим энди,
қайга кетар ёшлигим, кучим,
исёнларга, ғазаб, нафратга,
оғриқларга тўладир ичим...
Кўпроқ яшаб қўйдим шекилли:
ой, кун сайин хотирам — оғир —
етти қават осмон тепамда,
елкаларим сирқираб оғрир.
Ташладими ёки бир умр
кўзимга ғам кўлкаларини,
парвардигор,
бор бўлсанг агар,
эзма ўғлим елкаларини...
Ким эдиму
ким бұлдим энди,
кўриб турар қуёш, сув, тупроқ.
Кўзларимдан кўра ҳаётни
елкаларим кўрибди кўпроқ...

1980

* * *

Чолу кампир
шошилмай салкам
бир асрни яшаб қўйишди,
кунжарага, зоғора, патир,
томошага роса тўйишди.
Кампирини эшитмайди чол,
эшитмайди чолни кампирин.
Бир-бирига суяниб қолган —
бири кетса,
йиқилар бири.
Аммо ҳамон кулар кўзлари,
юзларидан аримас зиё.
Бузилади дунё тасвири
шу чол-кампир бўлмаса гўё.
Ҳар нарсага қодир табиат.
асрамагин бундай қаришдан!
Иккисининг кифтидан кетмас
саксон йилки
икки фаришта,

1980

БИР ХОНАДОНДА

Бунда ҳамма ўзини севар,
биров суймас мунис гулларни,
болаларнинг юрагида ҳам
ўстиришар фақат пулларни.

Ва уларнинг юракларида
ғараз, фосиқ ҳаваслар тунар,
Афсус, ўлар қанча даҳолар,
қанча ёниқ юраклар сўнар.

Унутишиб қўйган бу ерда
нима имон, инсоф, эътиқод,
яшайдилар бир-бирин алдаб,
ўзгаларнинг қайғусидан шод

Юрак, бунда тўхтама асло,
қара, қандай ёмон анқийди
сўлиб қолган орзу-хаёллар,
чириётган туйғулар ҳиди.

1980

Укаларимга

Дадам ўлди,
гўё чўкди тоғ,
шамол йўли очилиб кетди,
Қучоқладик бир-биримизни,
ўткир совуқ
суякка етди.
Шундагина англадик, қандай
огир бўлган унинг аҳволи.
Тоғдай жисми билан у тўсиб
турган экан барча шамолни.
Бўшлиқ эзди юрагимизни,
оғушида сўзлатди қайғу:
«Биз ғафлатда яшар эканмиз,
қандай улуг одам экан у».

1980, январь

* * *

Уч ажойиб ўғли бўларди
қачонлардир бечора чолнинг —
бири шуҳрат ортидан кетди,
бири ҳақнинг, бири аёлнинг.

Қандай эрта кетишди улар!
Кетди қўрсин, шўҳи, дилбари,
чол бир умр кутди қовжираб
сувсиз қолган ўзан сингари.

Кутавериб чарчар, ниҳоят
ўйлаб қолар илк бор ўзини,
чақирволар кўпдан кўчада
йўл пойлаган икки кўзини...

...Ухлаб қолар, болалик чоғи,
қишлоқ пайдо бўлар тушида,
дўсту ёрнинг таниш юзлари,
келинчақни кўрар тўшида.

Уч ажойиб ўғли қиқирлаб,
тиззасида ўйнаб-куларди.
Бирдан улар улгайиб кетди,
сўнг йўқотиб қўйди уларни.

Она келар оқ рўмол ўраб,
сини билан артармиш кўзини:

«Болам, олиб кетгани келдим,
қийналибсан бунда бир ўзинг...

Ва уйғонди, юрак тобора
узоқлашиб кетётган эди,
чол кўксига кафтини босиб,
«раҳмат сенга, оғайни», деди.-

Сўнг яшамай қўйди, чарчади,
чол юзигача яшарди, бироқ
ёқтирмасди, истамасди ҳам
битта ўзи яшашни узоқ...

1980

Сен ётасан юмшоқ тўшакда,
деразангдан кўринар юлдуз.
Ҳамон ўйчан кўзинг олдида
оқиб ўтар баҳору ёз, куз.

Даданг эса улкан адирда —
тўшаксиз, тор, қоронғи жойи.
Ҳатто парча осмони йўқдир,
йўқ офтоби, юлдузи, ойи.

Ўн йил аввал сени дунёга
берганди у ранжиб, оғриниб,
хавотир-ла кузатди ўн йил,
ўн йил сени кутди соғиниб.

Шамолларга бердинг ёшликни,
ерга эмас, боқдинг осмонга,
бир одамга зарурроқ эдинг,
керак эмас эдинг жаҳонга.

Минг бор сени кечира олар,
кўзларингги вазмин нигоҳи
чавақлашга ҳақли бўлса ҳам
ҳамон турар меҳрли боқиб.

Ўйланасан, ўйлаган *сайин
оғирлашган хотиранг оғрир,

бу меҳрибон, бу теран нигоҳ
оғир, оғир, нақадар оғир!

Ҳамон сени севар самимий,
азобланар тўккан ёшингдан.
Кечалари сездирмай келар,
саҳаргача турар бошингда.

У шу қадар улуғ, камтарини,
унга ҳамон ярашар хўрлик —
тинч ухласин ўғлим деб ҳатто
тушларингга кирмайди, шўрлик.

1980

* * *

Адирлар, адирлар, адирлар —
ҳорғин, оқ туялар карвони.
Судралиб йўл олар мозийга
олдинда оқ кийган сарбони.
Олислаб борадир бу карвон,
изидан боқарман тош бўлиб.
Оғзимни ёпарман, кўзимдан
лаҳзалар қуйилар ёш бўлиб.

Янги қор қошлайди атрофни,
кўмилар карвоннинг излари.
Мен кетиб бораман олдинга —
мозийга қадалган кўзларим.

1980, январь

* * *

Совқотдим,
қўлларим музлади,
осмондай сндирға ялангда
гулханга қўлларим қалайман —
кўккача ўрласин аланга.
Енмоқлик мупча ҳам ёқимли!
Аланга ўсавер, ўс тағин.
Ачинма,
ҳақиқий дўст бўлсанг,
нари тур, шамолни тўсмагин...

1980

ШЕЪРИЯТДАГИ ҲАЙКАЛТАРОШЛАР

Ҳайкал тикляпти
ҳар ким ўзига,
ҳар ким ҳайкалига бермакда сайқал:
бирова Темир шаҳдин берар кўзига,
Суқрот келбагида баъзи бир ҳайкал
Мана бу ҳайкалча Дантега ўхшар,
буниши Пушкиндай мағрур, тўпори.
Ким ўз ҳайкалига зўрлаб кийгизар
Людовик XIVнинг чолворин.
Фаришта либосин княди Нерон...
тартюфлар турибди Бахдай қайғуриб.
Ҳайкаллар олдида турасан ҳайрон:
ҳаммаси қарайди сенга қичқириб.
Аммо бир ҳайкалнинг олдиди юзига
ёзиб қўйилмаган эди кимлиги.
У жуда ўхшарди ўзи ўзига,
ғоят оғир эди
унинг жимлиги...

1974—1980

* * *

Қандай яхши
эртақдагидай
бир юмалаб дарёга дўнмоқ,
бир юмалаб оппоқ каптардай
дарахтларнинг шохига қўнмоқ.
Дўстларим бор,
улар ҳар сафар
тоғ сойидай шарқираб оқар,
атиргулга айланиб тонгда
сулувларнинг кўксини ёқар.
Бир дўстим бор,
гоят риёкор,
бир юмалаб тулки бўлади,
бир юмалаб дўнар одамга
ва барибир кулги бўлади.

1980

* * *

Кунинг келибди-да..
Миртемир

Вақт сенга қул бўлмас асло,
ундан кутма мурувват, таъма.
Сигин унга, ёлворгин, авра,
бир амаллаб вужудга қама —
Қул бўлолмас сенга барибир,
Вақт ҳамиша ҳушёр, жангарн —
ёриб ташлар жисмингни ногоҳ,
чиқиб кетар сендан ташқари.

1980

* * *

Эру хотин
қўш хўкиз эмиш,
кимки қилса бу гапга амал,
бўлар эмиш бир умр бахтли,
кетмас эмиш умридан ҳамал.
Бўлмаган гап,
ҳатто бу гапни
худо айтган бўлса ҳам бироқ
хўкиз бўлиб бахтли бўлгандан
бахтсиз яшаб
ўтган яхшироқ.
Мен — шаҳзода,
Сен маликасан,
юзларингда барқ урар қизлик.
Истаганлар қўш хўкиз бўлсин,
ярашмайди
бизга хўкизлик.

1980

ИЎЛБАРС

Мангу қочар,
қочар тоғлардан,
ўрмонлардан, чангал, тўқайдан.
Дунёда кўп яшагани йўқ.
аммо бунча душмани қайдан? .
Шўрлик йўлбарс
қайга қочмасин
фақат овчи йўлини тўсди.
У ҳеч қачон қочмасди, аммо
ўзига ҳам ёқарди пўстин

1980

* * *

Хотиржамлик,
вазминлик керак
чизган маҳал олам тасвирин,
ҳар бир рангда ҳақиқат бордир,
ҳар чизиқда сирлар яширин.

Худо яшар
ҳар бир гиёҳда,
ҳар дарахтда бордир диёнат.
Айирмагин ранглардан рангни,
сен рангларга қилма хиёнат.

Дунё қизил,
дунё сариқ деб
бекор бизга беришган сабоқ,
дунё азал рангиндир ва биз
ўйлагандан кўра рангинроқ.

Чиза олсанг
рангин дунёни,
рангин бўлса қуёши, ойн,
сендан буюк мусаввир бўлмас,
бўлмас сендан буюкроқ шоир.

1980

* * *

Мен, шубҳасиз, парчаланаман, —
шундай тугар буюк хизматим:
кимга кўзим, кимга пешонам,
кимга тегар қизиқ қисматим.

Ғалаёнга тўла вужуддан
охир дунё бўладир халос
Ер остига кириб кетарман
барча мўмин бандаларга хос...

Бироқ ерда мангу яшайдир
кўҳна юзим, ўйчан кўзларим, —
демак, ўлмас бу дунёда ҳеч
менинг теран, эзгу сўзларим.

Улар янграб тинмай айланар
разолатнинг теварагида.
Мен-чи, мангу кулиб ётарман
қулоқ солиб ернинг тагида

1980

КУЗГИ ҚУШИҚ

Хуан Рамон Хименесдан

Оқшомнинг олтин уфқида
турналар учар... Қаерга?
Олтин сой олтин баргларни
оқизиб кетар... Қаерга?
Бораман олтин анғиздан,
билмайман аммо — қаерга?
Қаерга, ахир, олтин куз,
олтин сув, ахир, қаерга?

* * *

Гумбирлатар мисни қоровул,
қора ўрмон сари полиздан
боғлар оша узоқлаб борар
мис оҳанги ўғри изидап.

Мана, жимиб қолади атроф,
фақат ғариб ўрмон бошида
йироқлардан қорайиб чиқиб
ўлик тоғлар тархи тошади.

Одам эса чорасиз, ғамгин
кўрнанади бу чексиз дузда.
Асад. Ҳарир туман аро ой
думалайди оғир тарвуздай.

* * *

Ҳувиллаган далалар ғамгин,
ғарамларга сероб сайҳонда
куз оқшоми тўшалар сокин,
пичан ҳиди анқир ёбондан.

Қаердадир йиғлади булбул,
қарағайлар жимийди хобда,
бошларида осмон настарин
рангидаги нафис ҳижобда.

Сайҳон роҳи бошлайди мени —
эргашарман қўшиқ товшига,
куз нафасин тарайди қўшиқ,
худо билар, кимнинг бошида
куйлар аввал куйлаганидай,
чорлаб кетган ёрини нолон,
тўшаларди куз оқшоми жим,
пичан ҳидин тарарди ёбон.

* * *

Қифтга қўйиб ирғай таёғин,
қорайган уфқ четида равон
қора тортган қарағайларга
қараб турар умидсиз чўпон.

Жимиб қолган тўзонли пода
тунда секин чўзилиб борар.
Қўнғироқлар ойнинг остида
қайғулироқ янграр тобора.
Оқ туманга бурканади кент,
яширганча сайҳон, чирогин.

Чор-атрофда изғийди фақат
аллакимнинг мангу фироғи.

Ирмоқ жимиб қолар ногаҳон,
билинмас сув йўли симликда,
аммо келар оғир сувларнинг
сас-садоси қора жимликдан.

Зулмат босган атрофлар гўё
қирон етган ўлкадай бесас.
Фақат олтин ойннинг остида
қўнғироқлар йиғиси тинмас.

* * *

Бугун тунда тушимга кирди:
ўнг келганмиш кечаги тушим.
Аммо майин, шафқатсиз эди
субҳидамги осмон оғуши.

Қандай нозик эди соялар
кеча қуёш ботар замони!
Гўё мени йўқлаб келгандай
узоқлардан ўзимнинг жоним.

Етиб келди ўзга дунёдан,
келди узун йўллардан ҳориб,
бироқ ўзи билан авайлаб
олиб келди умид ифорин.

Гўё танҳо йўл қалтислигин
билгандайин келар бемалол,
кунларим ҳам энди тийиқсиз,
оқар кўзим ёшлари мисол.

УИҚУСИЗЛИК

Қоп-қора буқадай тун ўтар, —
мотам терисида зулмат, даҳшат парчаси —
атрофда бўкириб бўрондай
беҳол, ҳорганларни йиқитиб ўтар:
мана, оқсариқ кун ҳам келади,
меҳрга ташна бир гўдак,
қайдадир, уфқдан нарида
ибтидолар, интиҳолар дуч келадиган
сирли бир маконда,
нурга, сояга мўл
дахлсиз сайҳонларда
йўл-йўлакай бир оз ўйнар у
кетаётган буқа билан.

* * *

Ер ухлади. Бир ўзим ҳозир —
ернинг бедор идрок...

Қани энди
бадавлат ер менга бўйсунса!
Қани энди янги бир ақл —
ақлим — шундай улкан вужудни
бошқаролса эди тўсатдан!

О ёруғ кун,
уида, шубҳасиз,
барча тунги азоб бирлашиб,
пайдо бўлар эди дунёни
ҳаракатга келтирувчи куч!
Эрта тонгда уйғотгини мен —
уйғонайин мангу ва озод
ҳақиқатнинг эгаси бўлиб!

* * *

Аравалар келди, шу ерда...
— деди қарагайлар, шабада,
ой шивирлар, қичқирар садо,
туман огоҳ бўлар хабардан. —
Аравалар қуёш изидан
бирин-кетин борар судралиб,
олиб келар улар ўрмондан
дарахтларнинг қора мурдасин.

Қандай инграр бу аравалар
Пуэбло Пуэво йўлида!

Хўкизлар ҳам эриниб қўмсар
юлдузларнинг бўзарган нури
остидаги ёзги уй, пичан
ҳиди анқиб турган охурни.
Аравалар ортидан келар
подачилар ҳорғин, паришон:
кифтларида — учли таёқлар,
кўзларида — оқшомги осмон.

Қандай инграр бу аравалар
Пуэбло Пуэво йўлида!

Аравалар ўтар даладан,
дарахтларнинг қора мурдаси
юракларга қолдириб кетар
совуқ ҳаво, бухўрнинг исин.

Қишлоқ. Кечки саждага чорлаб
жом чалинар, оҳанглар бўзлар
чиришларнинг ҳидин уфурган
ҳувиллаган далалар узра.

Қандай ниграр бу аравалар
Пуэбло Нуэво йўлида!

МУНДАРИЖА

«Оқ сукунат...»	3
«Қишнинг қаҳри сокин...»	4
«Ечиб оппоқ кўйлагини Вақт...»	5
«Кунлар пиша бошлайди яна...»	6
«Эриб битди поёнсиз қорлар...»	7
«Ишон, одам, баҳорга ишон...»	8
«Қичқирворар...»	9
«Субҳидамда ям-яшил дарахт...»	10
«Қайтдим ёруғ юлдузларимга...»	11
«Бу ерда зангори каптардай...»	12
«Суронларни оралаб ўтдим...»	13
«Хайр, Баҳор! Алвидо, Баҳор!»	14
«Тонг очар кўзларин эриниб...»	15
«Атиргулим, жоним, атиргул...»	16
«Қизиган садолар сўнади...»	17
«Ечди мовий кўйлагини қиз...»	18
«Муҳаббат — чиройли капалак...»	19
«Бир кун осмон олмазорда...»	20
«Яшил сочли санновчилар...»	21
Қўшиқ	22
«Тун дедим, ярашди бу исм...»	24
«Бу қаровсиз гулзор ичида...»	25
«Нурларини йигиб олар кун...»	26
«Богларда кўзларим қамашар...»	27
«Саратон. Бог ширин уйқуда...»	28
Хэмингуэй	29
«Сафсарлашар оқшомги осмон...»	30

«Туи гуркираб ўсар ёбонда...»	31
«Оҳ, нақадар гўзал олмазор...»	32
«Тоғ юраги — қушча сайради...»	34
«Тоғ этаги, тоғ олмалари...»	35
«Ичар қуёш нурларин жувон...»	37
«Унча қув эмасди шекилли, фақат...»	38
«Хиралашар зирвалар қорн...»	39
«Ой нурини кийган гўзалим...»	40
«Қалин шохлар аро ялтираб...»	41
«Ой синиги тўла сувлоққа...»	43
«Табиатнинг хилват бурчаги...»	44
«Даврларнинг қори остида...»	46
«Минг йиллар қаъридан келар у...»	47
«Лабларимни куйдириб ўпдим...»	48
Уш тоғлари	49
«Ибтидоий, ўткир қоялар...»	50
«Тоғ ўтирар водийда танҳо...»	51
«Чумолидан баттарроқсан сен...»	52
Тақиқ олмаси	53
«Оёғимга...»	54
«Тик қояга чиқаман базўр...»	55
«Қуёш, сендай яшасам мангу...»	56
Автопортрет	57
Лорка	58
Интернационал	59
Уруш суврати	60
«Ҳар саҳарда...»	61
«Вақт одимн...»	62
«Ёввойи чўл очилиб ётар...»	63
«Гувиллайди қоронғи ўрмон...»	65
«Ўсаётган...»	66
«Алдаб қўяр кўзларим сени...»	67
«Осмон тўлиб...»	68
«Бир ҳафтаки...»	69
«Майдонлар...»	70
«Ечинади милашлар яна...»	71
«Кун сайини...»	72

«Тоғ хўрсиниб юборди огир...»	73
«Чақин бўлма...»	74
Булутли тун	75
«Узум йиғлар...»	76
«Бобочинор сергак мудрарди...»	77
«Болталарнинг бўғиқ зарбаси...»	78
«Хазонга айланди кунларим...»	79
«Ой гуллади, осмон тоқига...»	80
«Куйлолмадим...»	81
«Қим эдим...»	82
«Чолу кампир...»	83
Бир хонадонда	84
«Дадам ўлди...»	85
«Уч ажойиб ўғли бўларди...»	86
«Сен ётасан юмшоқ тўшакда...»	88
«Адирлар, адирлар, адирлар...»	90
«Совқотдим...»	91
Шеърятдаги ҳайкалтарошлар	92
«Қандай яхши...»	93
«Вақт сенга қул бўлмас асло...»	94
«Эру хотин...»	95
Йўлбарс	96
«Хотиржамлик...»	97
«Мен шубҳасиз, парчаланаман...»	98
Кузги қўшиқ	99
«Гумбирлатар мисни қоровул...»	100
«Хувиллаган далалар ғамгин...»	100
«Бугун тунда тушимга кирди...»	101
Уйқусизлик	102
«Аравалар келди, шу ерда...»	103

На узбекском языке

ШАВКАТ РАХМОН

ГРАНИ СЕРДЦА

Стихи

Редактор **М. Аъзам**
Рассом **О. Галицкая**
Расмлар редактори **А. Бобров**
Техн. редактор **М. Исмаилова**
Корректор **М. Қудратова**

ИБ № 1367

Босмахонага берилди 9. 03. 81. Босишга рухсат этилди
22. 07. 81. Р—09023. Формати 70x90 1|32. Босмахона қоғози № 1.
Адабий гарнитура. Юқори босма. Шартли босма л. 3,94
Нашр л. 2,45. Тиражи 10000. Заказ № 20. Баҳоси 30 т.
Ғафур Ғулом помидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 700129.
Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси
ишлари Давлат Комитетининг Бекобод шаҳар босмахонаси
Бекобод, 1981 й.